

Kansallispuistojen paikallistaloudellisten vaikutusten arviointimenetelmä Paavo/Pasta

Martti Aarnio
Metsähallitus, Luontopalvelut

Suomen maailmanperintökohteiden
hoitosuunnitelma/Management Plan -koulu
Suomenlinna 27.4.2011

METSÄHALLITUS

Esityksen sisältö

1. Metsähallitus ja MH luontopalvelut
2. Kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisten vaikutusten arviointimenetelmä Paavo/Pasta
 - Tarve ja vaatimukset
 - Historiaa
 - Laskentasovellus
 - Arvioinnin toteutusesimerkki
 - Kaikki kansallispuistot

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jolla on liiketoimintaa ja julkisia hallintotehtäviä

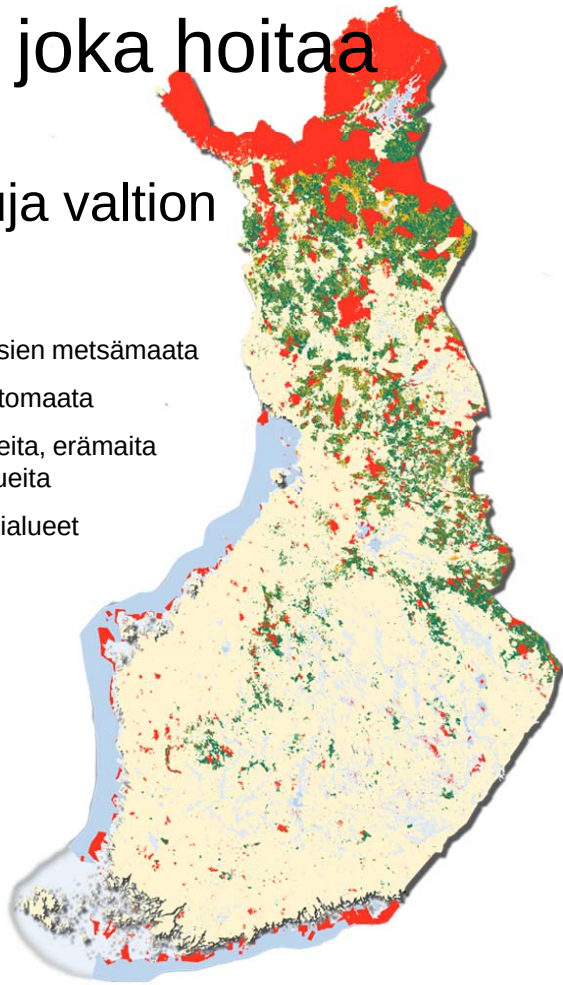

Metsähallituksen luontopalvelut on liikelaitoksen julkisten hallintotehtävien yksikkö, joka hoitaa

Kaikkia luonnonsuojeluun ja retkeilyyn varattuja valtion omistamia alueita.

- 37 kansallispuistoa (v.2011)
- 19 luonnonpuistoa
- 7 valtion retkeilyaluetta
- 12 Lapin erämaa-aluetta
- lähes 500 muuta luonnonsuojelualuetta
- Suomen yleisiä vesialueita

- Yhteensä yli **7 milj. ha, 18 %** Suomen pinta-alasta

-
- Talousmetsien metsämaata
 - Kitu- ja joutomaata
 - Suojelualueita, erämailta ja muita alueita
 - Yleiset vesialueet

Luontopalveluilla neljä päätehtävää

1. Luontotyyppien ja lajien suojelu (mm. uhanalaisten lajien seuranta)
2. Kulttuuriperinnön suojelu
3. Luonnon virkistyskäytön palvelut (reitit, levähdyspaikat, opastus, luontokeskukset)
4. Metsästys- ja kalastuspalvelut, maastoliikenneurat ja -luvat, erävalvonta

Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi

Arviointimenetelmän tarve ja toteutus

Miksi kansallispuistojen paikallistaloudellisia vaikutuksia on tarpeen arvioida

- Saadaan tietoa
 - o kansallispuistojen kävijöiden rahankäytön näkymisestä paikallistaloudessa tuloina ja työpaikkoina
 - o kansallispuistojen palvelujen ylläpitoon sijoitettujen eurojen kannattavuudesta paikallisena yritystoimintana ja työpaikkoina
 - o yrityspalvelujen tilasta ja kehittämismahdollisuuksista, mihin matkailijat käyttävät rahaa ja miten raha jää kiertämään paikallistalouteen
- Vastatauksena ministeriöiden, hankerahoittajien ja paikallisten toimijoiden ilmaisemaan tarpeeseen
- Voidaan osoittaa, että kansallispuistojen ylläpitoon suunnattu budjettirahoitus voi välillisesti synnyttää työpaikkoja

Millaisia vaatimuksia arviointimenetelmälle asetettiin

- Kansallispuistojen paikallistaloudelliset vaikutukset voitava arvioida luotettavasti ja vuosittain
- Vuosittaisten tulosten oltava vertailukelpoisia
 - puistojen kesken ja vuosien välillä
- Tiedon oltava käytännönläheistä
 - euroja ja henkilötyövuosia (htv)
- Arvioinnin oltava kustannustehokasta
 - lähtötietojen keruu, päivitys ja laskenta

Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointimenetelmä, kehittämisen historia 1.

- Metsähallituksen luontopalvelut ja Metsäntutkimuslaitos (Metla) kehittivät 2009-2010 kansallispuistojen paikallistaloudellisten tulo- ja työllisyysvaikutusten laskentasovelluksen
- Laskentasovellus perustuu Michiganin yliopiston (USA) kehittämään MGM2 (Money Generation Model 2) -malliin
- Mallin perustana ovat alueiden käyntimäärät, kävijöiden rahankäyttö ja rahan kiertämistä paikallistaloudessa kuvaavat kertoimet

Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointimenetelmä, kehittämisen historia 2.

Paavo, Pasta ja ASTA

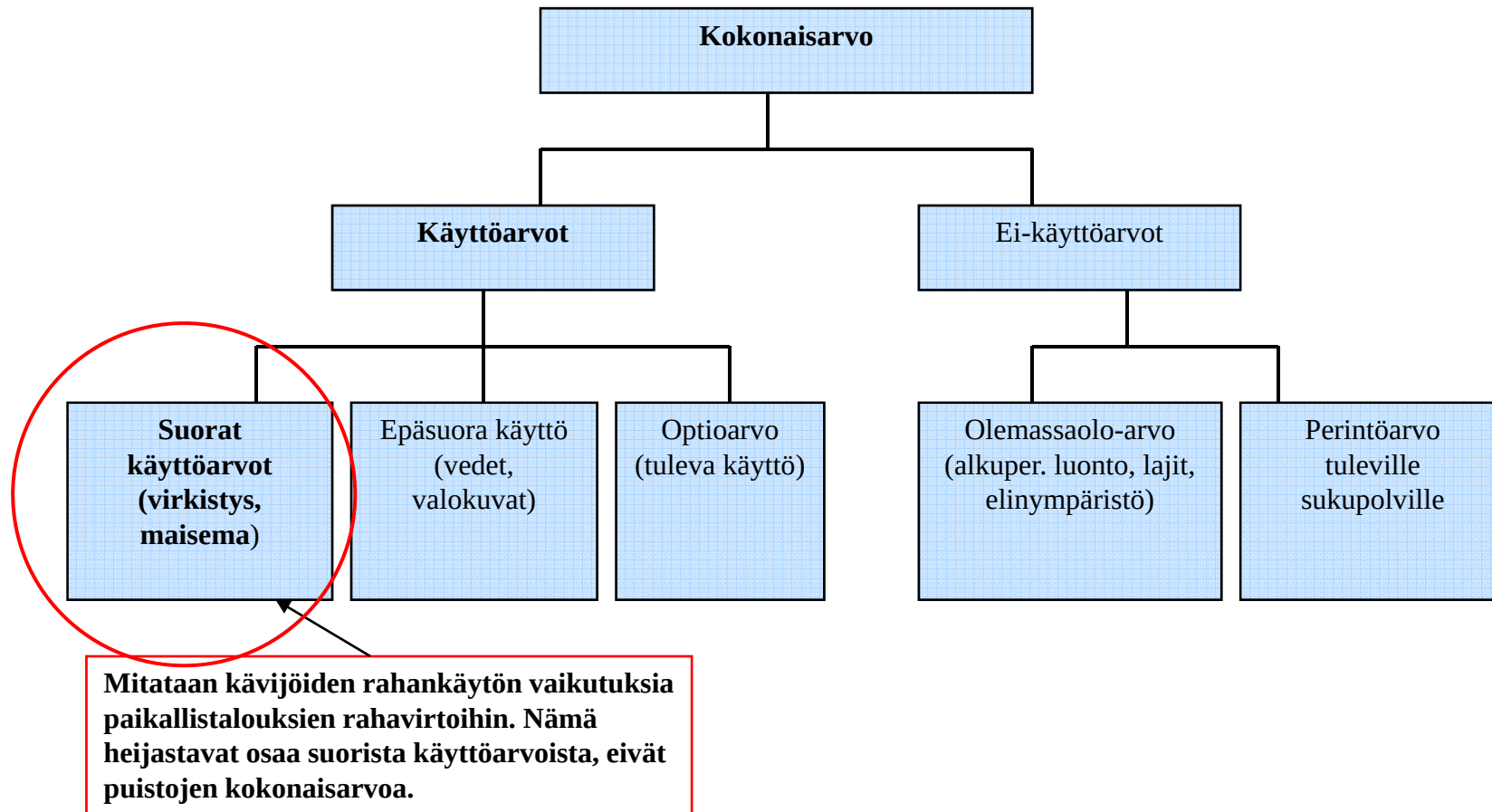
- Paavo oli laskentasovelluksen ensimmäinen, Excelissä toimiva versio (käytössä 2009 - 2010)
- Pasta on laskentasovelluksen kakkosversio, joka integroitiin luontopalvelujen ASTA -tietojärjestelmään (käytössä toukokuusta 2010 lähtien)
- ASTA on luontopalvelujen asiakastietojärjestelmä, joka otettiin käyttöön v. 2007

Malli ei selitä kaikkea

- Menetelmä arvioi vain kävijöiden rahankäytöstä syntyviä paikallistaloudellisia vaikutuksia
- Ei saada suoraan investointien vaikutuksia
- Tulokset eivät kuvaa kohdealueen kokonaisarvoa

Kansallispuiston kokonaisarvon tekijät

Arviointimenetelmästä 1.

Pelkistettynä menetelmässä kerrotaan keskenään kolme tekijää

1. Alueen käyntimäärä
 2. Keskimääräinen rahankäyttö lähialueella käyntiä kohti
 3. Panos-tuotostaulukoista johdetut paikallistaloutta kuvaavat kertoimet
- Laskutoimituksen tuloksena saadaan tulovaikutukset alueelle
 - Tulovaikutuksista voidaan edelleen johtaa työllisyyden ja tuotoksen suhdelukujen avulla työllisyysvaikutukset

Arviointimenetelmästä 2.

- Kunkin puiston/luontokohteen “vaikutusalueen” rajausta
 - Yleensä sijaintikunnat
- Vaikutusalueiden luokittelu asukastiheyden perusteella
 - Neljä luokkaa (haja-asutusalue, taajama, pääkaupunkiseutu, matkailukeskus)
- Keskimääräisten kertoimien johtaminen luokittain
 - Paikallisista panos-tuotostaulukoista
 - Muodostettiin 21 puistolle alueellisista p/t-taulukoista
- Paikallisia panos-tuotostaulukoita ei ollut suoraan saatavilla, rakennettiin alueellisista taulukoista paikallistietoa käyttäen (toteutus Eero Vatanen, Metla)

Puistoluokat

Kansallispuistot ja muut kohteet on jaettu kokonaisvaikutusten laskentaa varten neljään luokkaan

- lähialueen asukastiheyden ja
- talousalueen erityispiirteiden perusteella

1. Pääkaupunkiseutu

> 500 asukasta /km²

2. Taajama-alue/tiheä asutus (Merenkurkku tässä luokassa)

6 - 500 asukasta/km²

3. Maaseutua

< 5 asukasta /km²

4. Matkailukeskus tai yhteiset asiakkaat ison matkailukeskuksen kanssa

Lähialueen rajaaminen

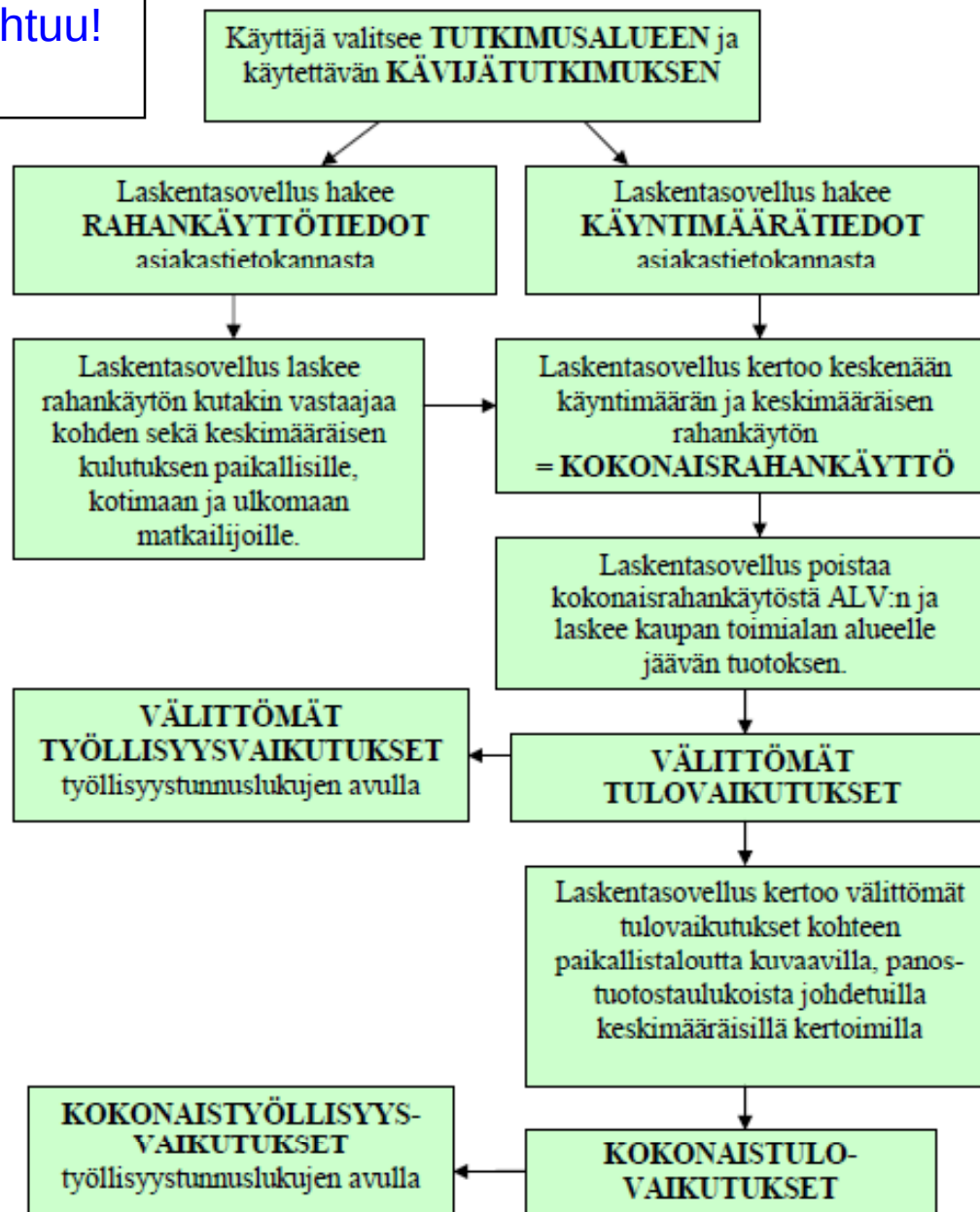
- Lähialue määritellään kullekin kävijätutkimuksen kohteelle erikseen
- Lähialue sisältää aina kohteen sijaintikunnan tai -kunnat.
- Lähialueeseen voidaan sisällyttää harkinnan mukaan muita lähikuntia, mm. silloin kun lähimmät palvelut ovat muussa kuin sijaintikunnassa

Laskentamallin yksityiskohtia

- Mahdolliset seuruekohtaiset kulut muunnetaan kävijäkohtaisiksi kuluiksi ja pakettimatkan kulut jyvitetään eri menolajeihin
- Matkailukeskuskohteissa rahankäyttö lasketaan yhtä käyntiä kohden
- Rahankäyttötiedoista poistetaan arvonlisävero
- Kun alueelle jäävä menolajeittainen rahankäyttö on saatu selville kerrotaan saadut välittömät vaikutukset panos-tuotos tauluista johdetuilla toimialoittaisilla kertoimilla kokonaisvaikutusten saamiseksi

Näin se tapahtuu!
Malli Paavo

Perustiedot saadaan kävijälaskennoista (KL) ja kävijätutkimuksista (KT)

1. Alueen käyntimäärä (laskurilaskennat, arviot), KL
2. Paikallistaloutta kuvaavat kertoimet, 4 puistoluokkaa, J
3. Puiston lähialue -rajaus, lähtötieto, KT
4. Kävijän status (paikallinen asukas – matkailija; kotim./ulkom.), KT
5. Viipyminen alueella (päiväkävijät/h – yöpyjät/vrk), KT
6. Seurueen koko (yksin - ryhmänä ja ryhmäkoko), KT
7. Rahankäyttö lähialueella menolajeittain, KT
8. Kohteen merkitys käynnille (tärkein - yksi monista - sattuma), KT
 - Kävijälaskennat; tehdään Metsähallituksen alueille vuosittain
 - Kävijätutkimukset; tehdään kansallispuistoissa ja valtion retkeilyalueilla noin viiden vuoden välein

Laskennan perusedellytyksenä yhdenmukaistetut kävijäseurantamenetelmät

Kävijäseuranta luontoalueilla

– Pohjoismaiden ja Baltian maiden
kokemuksiin perustuva opas

Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja B XX

- Kävijälaskenta
- Kävijätutkimukset
- Tulosten raportointi

Metsähallituksen asiakastietojärjestelmä (ASTA)

KYSELYTUTKIMUKSET

- suojelu- ja retkeily-alueilla =

KÄVIJÄTUTKIMUKSET

- luontokeskuksissa ym. palvelupisteissä
- luontomatkailu-yrityksissä
- matkailuyrityksissä yhteistyösopimusten kautta, vuosittain

JATKUVA PALAUTE

- luontokeskuksissa ym. palvelupisteissä
- luontoon.fi -sivuilla

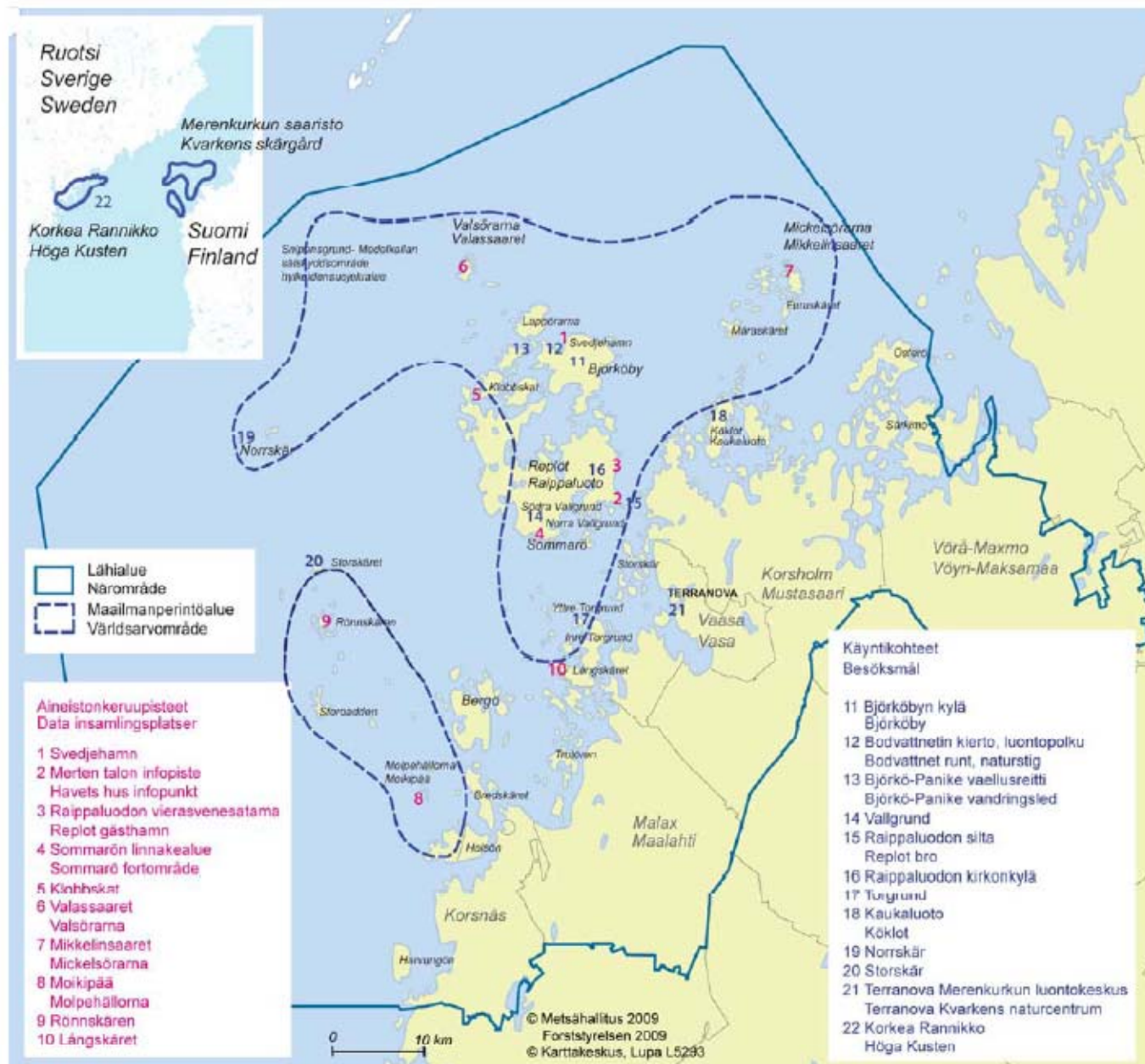
KÄVIJÄMÄÄRÄT

- suojelu- ja retkeily-alueilla
- palvelupisteissä
- luontoon.fi -sivuilla

Paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi, toteutus esimerkki

Merenkurkun maailmanperintöalue

Kuva 1. Merenkurkun saariston maailmanperintöalueen ja kävijätutkimuksen lähialueen sijainnit ja rajaukset.
 © Metsähallitus 2010, © Karttakeskus 2010, Lupa L5293.

Maailmanperintöalueen käyntimäärä

- Merenkurkun maailmanperintöalueen v. 2009 kokonaiskäyntimääräksi arvioitiin **noin 200 000 käyntiä**
- Käyntimääräarviossa käytettiin apuna Tiehallinnon Raippaluodon sillan liikennemäärätietoja sekä Raippaluodon sillan ylittäneiden ajoneuvojen kuljettajille v. 2006 tehdyn määräpaikkatutkimuksen tuloksia
- Sillan ulkopuolelta maailmanperintöalueelle saapuvien määrä on arvioitu erikseen

Kävijäkunnan rakenne, maailmanperintöalue 1.

17. Pysyvän asuinpaikkasi postinumero ja asuin-
kuntasi?

[_ _ _ _ _] _____

18. Asutko pysyvästi Merenkurkun maailmanperin-
töalueen sisäpuolella?

☐ kyllä

☐ ei

Kävijäkunnan rakenne, maailmanperintöalue 2.

- Suomalaisia 91 %, josta
 - paikallisten asukkaiden osuus 5 % yks.
 - kotimaisten matkailijoiden osuus 86 % yks.
- Ulkomaisia matkailijoita 9 %

Viipyminen alueella 1. Maailmanperintöalue ja lähialue

2. Kuinka kauan oleskelit tai aiot oleskella tällä käynnillä

a. Merenkurkun maailmanperintöalueella?

(vastaa joko vuorokausina tai tunteina)

noin _____ vrk *tai* _____ tuntia

b. yhteensä Merenkurkun maailmanperintöalueella ja sen lähialueella, (ks. kartta)?

noin _____ vrk *tai* _____ tuntia

Viipyminen alueella 2. Päiväkävijöiden ja yöpyjien osuus ja käynnin kesto maailmanperintöalueella ja sen lähialueella, päiväkävijät tuntia, yöpyjät vrk

Kävijäryhmä	n	Osuus %	Käynnin kesto (yöpyjillä vrk, päiväkävijöillä h)				
			Keskiarvo	Mediaani	Moodi	Min	Max
Päiväkävijät	70	36	4,2	4	2	1	11
Miehet	36	51	3,9			2	8
Naiset	34	49	4,5			1	11
Yöpyjät	126	64	6,9	3	1	1	100
Miehet	61	48	6,5			1	100
Naiset	63	50	7,5			1	90
Yhteensä	196						

Maailmanperintöalueen tärkeys kävijöille 1.

12. Onko Merenkurkun maailmanperintöalue tällä matkalla...	
☐	matkasi ainoa tai tärkein kohde?
☐	yksi matkasi suunnitelluista kohteista? Muita kohteita ovat: _____
☐	ennalta suunnittelematon kohde matkan varrella? Matkasi pääkohde/pääkohteet ovat: _____

Maailmanperintöalueen tärkeys kävijöille 2.

Kohteen tärkeys	kpl	%
Matkasi ainoa tai tärkein kohde	108	41
Yksi matkasi suunnitelluista kohteista	101	38
Ennalta suunnittelematon kohde matkan varrella	54	21
Yhteensä	263	100

Seuruekoko maailmanperintöalueella 1.

6. Minkälainen on seurueesi tällä käynnilläsi Merenkurkun maailmanperintöalueella?

olen yksin ☐ → siirry kysymykseen 8.

seurueen koko yhteensä _____ henkilöä

(vastaaja mukaan luettuna) joista

alle 15-vuotiaita? _____ henkilöä

alle 15-vuotiaiden syntymävuodet (jos

kaikki lähes saman ikäisiä, ilmoita

yleisin syntymävuosi)

liikuntaesteisiä? _____ henkilöä

Seuruekoko maailmanperintöalueelle 2.

Seurueen koko	kpl	%
Yksin	20	7
2–5 hengen seurue	221	81
6 tai useamman hengen seurue	31	11
Yhteensä	272	100

Rahankäyttö
maailmanperintö-
alueella
menolajeittain (7).

13. Rahankäyttö

Oletko käyttänyt / tuletko käyttämään rahaa tähän mat-
kaan liittyviin erilaisiin menoihin maailmanperintöalueella
tai sen lähialueella (ks. karttarajaus)?

- ☐ kyllä (→ vastaa alla oleviin kysymyksiin)
☐ en (→ siirry kysymykseen 14)

Ilmoita ~~rastittamalla~~, arvioitko tassa

- ☐ henkilökohtaiset kulusi sekä osuutesi seurueen yhteisistä ku-
luista **VAI**
☐ perheen tai seurueen kokonaiskulut.

Ilmoita alla (kohdat A-G), paljonko tähän matkaan liittyviä kuluja
sinulla on ollut ja arviolta tulee olemaan maailmanperintöalueella
ja sen lähialueella. (Kirjaa riville 0 (nolla), jos sinulla ei ole kysei-
seen kohtaan kuuluvia kuluja.)

A polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset

B paikallismatkojen kustannukset
(esim. paikalliset bussi- tai taksimatkat)

C ruoka- sekä muut vähittäiskauppaostok-
set

D kahvila- ja ravintolaostokset

E majoittuminen

F ohjelma- ja virkistyspalvelut (esim. opas-
tetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näytte-
lyihin)

G muut menot (esim. kalastus-, metsästys- tai
kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuok-
rat)

Rahankäyttö maailmanperintöalueella 2. Käyttö matkailijaryhmittäin käyntiä kohti ja oleskelun keston mukaan.

	Kaikki	Majoittujat	Päiväkävijät
Kaikki kävijät	n = 229	n = 129	n = 99
Keskimääräinen kulutus (€)	89	147	15
Kotimaiset matkailijat	n = 112	n = 80	n = 32
Keskimääräinen kulutus (€)	66	86	17
Ulkomaiset matkailijat	n = 20	n = 16	n = 4
Keskimääräinen kulutus (€)	120	148	—*
Lähialueen asukkaat	n = 89	n = 27	n = 61
Keskimääräinen kulutus (€)	118	356	15

* havaintojen määrä (n) < 10, jolloin rahankäyttöä ei arvion epäluotettavuuden vuoksi ilmoiteta.

Kävijöiden rahankäyttö maailmanperintöalueella ja lähialueella menolajeittain v. 2009 ja arvio rahankäytön paikallistaloudellisista vaikutuksista (euroa ja htv)

Menolaji	rahankäyttö (€, sis. ALV)	Tulovaikutus (€, ilman ALV)	Työllisyysvaikutus (htv)
Polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset	18,75	230 997	4
Paikallismatkojen kustannukset	0,60	110 079	1
Ruoka- ja muut vähittäiskauppaostokset	43,43	2 493 547	40
Kahvila- ja ravintolaostokset	14,57	2 535 297	46
Majoittuminen	6,03	1 110 294	20
Ohjelmapalvelut ¹	3,89	716 649	8
Muut menot ²	2,01	308 785	5
Välittömät vaikutukset yhteensä		7 505 647	123
Välilliset vaikutukset		5 471 535	33
Kokonaisvaikutukset		12 977 182	156

¹ Ohjelma- ja virkistyspalvelut, esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin.

² Muut menot, esim. kalastus- metsästys- tai kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat.

Käsitteitä ja määritelmiä

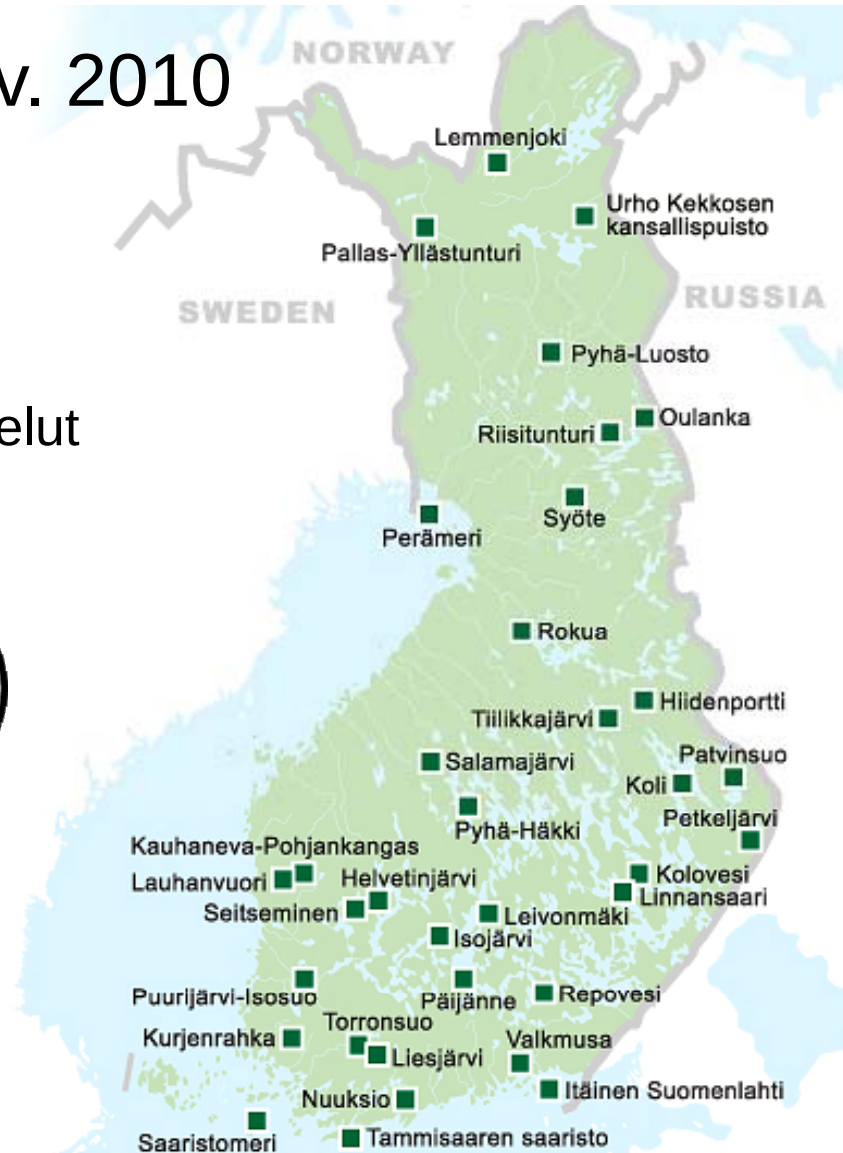
Käsite	Määritelmä
Kokonaistulovaikutukset	Kävijöiden rahankäytöstä lähialueelle syntyvät välittömät ja välilliset tulovaikutukset.
Kokonaistyöllisyysvaikutukset	Kävijöiden rahankäytöstä lähialueelle syntyvät välittömät ja välilliset henkilötövuodet.
Kotimaiset matkailijat	Kohteen lähialueen ulkopuolelta Suomesta tulevat kävijät.
Paikalliset kävijät	Lähialueella asuvat kävijät.
Majoittujat	Kohteessa tai sen lähialueella vähintään yhden yön majoittuneet kävijät.
Päiväkävijät	Kävijät, jotka eivät ole yöpyneet kohteessa tai sen lähialueella.
Välittömät vaikutukset	Kävijöiden rahankäytöstä aiheutuvat välittömät tulo- ja työllisyysvaikutukset lähialueen yrityksissä.
Välilliset vaikutukset	Välittömät vaikutukset kertautuvat välillisiksi vaikutuksiksi, kun välitöntä tuloa saavat yritykset ostavat muilta lähialueen yrityksiltä tuotteita ja palveluita sekä maksavat tuloa työntekijöille, jotka käyttävät tulonsa tuotteiden ja palveluksien ostoon lähialueella. Osa välillisistä vaikutuksista vuotaa alueen ulkopuolelle.

Kansallispuistojen paikallistaloudelliset vaikutukset

Kansallispuistot 2010

Suomen kansallispuistot v. 2010

- Puistoja 35, pinta-ala 8 850 km²
- 1 985 000 käyntiä
- Hoitaja Metsähallitus, luontopalvelut

Kansallispuistojen paikallistaloudelliset vaikutukset v. 2010 1/2

Kansallispuisto	Kokonaistulovaikutus (milj. €)	Kokonaistyöllisyys- vaikutus (htv)	Käyntimäärä
Helvetinjärven kansallispuisto	0,7	8	32 862
Hiidenportin kansallispuisto	0,9	12	12 208
Isojärven kansallispuisto	0,2	3	10 708
Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	0,7	9	19 000
Kauhanevan-Pohjankankaan kansallispuisto	0,1	1	4 539
Kolin kansallispuisto**	5,8	76	138 604
Koloveden kansallispuisto	0,7	9	7 322
Kurjenrahkan kansallispuisto	0,2	2	28 352
Lauhanvuoren kansallispuisto	0,2	2	9 775
Leivonmäen kansallispuisto	0,2	3	12 287
Lemmenjoen kansallispuisto	0,6	8	10 000
Liesjärven kansallispuisto	0,3	4	30 982
Linnansaaren kansallispuisto	3,1	38	31 052
Nuoksion kansallispuisto	1,4	11	177 764
Oulangan kansallispuisto	15,0	194	168 849
Pallas-Yllästunturin kansallispuisto	30,6	402	435 893
Patvinsuon kansallispuisto	0,6	8	12 107
Perämeren kansallispuisto	0,3	4	8 951
Petkeljärven kansallispuisto	1,0	13	19 464

Kansallispuistojen paikallistaloudelliset vaikutukset v. 2010 2/2

Kansallispuisto	Kokonaistulovaikutus (milj. €)	Kokonaistyöllisyys- vaikutus (htv)	Käyntimäärä
Puurijärven ja Isonsuon kansallispuisto	0,1	1	11 636
Pyhä-Häkin kansallispuisto	1,2	15	16 816
Pyhä-Luoston kansallispuisto	5,6	73	118 571
Päijänteen kansallispuisto	0,5	6	13 317
Repoveden kansallispuisto	1,7	21	74 687
Riisitunturin kansallispuisto	2,1	27	23 329
Rokuan kansallispuisto	1,7	23	23 267
Saaristomeren kansallispuisto	4,0	48	58 938
Salamajärven kansallispuisto	0,5	7	10 700
Seitsemisen kansallispuisto	1,3	16	45 453
Syötteen kansallispuisto	1,8	24	31 147
Tammisaaren saariston kansallispuisto	3,0	36	44 428
Tiilikkajärven kansallispuisto	0,4	5	7 415
Torronsuon kansallispuisto	0,3	3	16 975
Urho Kekkosen kansallispuisto	22,0	289	287 632
Valkmusan kansallispuisto	0,2	2	7 000
Vaikutukset yhteensä	108,9	1 403	1 958 500

Yhteenveto paikallistaloudellisista vaikutuksista

- Koko maan tasolla kansallispuistojen vaikutukset v. 2010 käyntimäärillä 108,9 milj. € ja 1 403 htv.
- Suurimmat vaikutukset pohjoisen suurissa, matkailukeskusten yhteydessä sijaitsevilla puistoilla

Vaikutusten eroja selittävät mm.:

- Käyntimäärien erot (vetovoima, saavutettavuus)
- Kohteiden erilainen luonne:
 - Lähivirkistys / päiväretkikohteet
 - Useamman päivän retkikohteet
 - Matkailukeskusten yhteydessä sijaitsevat kohteet
- Vaikutusten suuruus riippuu lähialueen palvelutarjonnasta, suuria tulovaikutuksia ei synny, jos kohteen ympäristöön ei ole kehittynyt kävijöille palveluja tarjoavaa yritystoimintaa

Lisätietoja

Paikallistaloudelliset vaikutukset:

- <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Eraasiatjaretkeily/Virkistyskaytonsuunnittelu/suojelualueidenmerkityspaikallistaloudelle>

Metlan työraportti menetelmän kehitysprosessista:

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp149.htm>

Käyntimäärät:

<http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Eraasiatjaretkeily/Asiakastieto/Kayntimaarat/Sivut/Kayntimaariasuojelujaretkeilyalueillasekaasiakaspalvelupisteissa.aspx>

Kävijätutkimukset:

- <http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Eraasiatjaretkeily/Asiakastieto/Suojelujaretkeilyalueidenkavijatutkimukset/Sivut/Suojelujaretkeilyalueidenkavijatutkimuksetyhtenaisellatavalla.aspx>

Kiitos mielenkiinnosta

Martti Aarnio
Erikoissuunnittelija
Luontopalvelut, luonnon virkistyskäyttö
Puhelin: 0205 64 4332, 0400 243 805
Sähköposti: martti.aarnio@metsa.fi
Osoite: Metsähallitus, luontopalvelut
PL 94, 01301 Vantaa

METSÄHALLITUS